

Európske centrum pre prevenciu a kontrolu chorôb

Úspechy, výzvy a hlavné výsledky za rok 2015

Hlavné body z výročnej správy riaditeľky

Tento stručný prehľad obsahuje výber kľúčových činností z roku 2015, v žiadnom prípade však v ňom nie je opísaný celý rozsah práce a dosiahnutých výsledkov centra ECDC v roku 2015.

Podrobný pohľad na rozsah činností centra ECDC, jeho organizačné a administratívne štruktúry a jeho pracovný plán sa nachádza v neskrátenej verzii výročnej správy.

Navrhovaný citát:

Úspechy, výzvy a hlavné výsledky za rok 2015 – Hlavné body z výročnej správy riaditeľky.
Štokholm: ECDC; 2016.

Štokholm, august 2016

ISBN 978-92-9193-912-1

doi 10.2900/805226

Katalógové číslo TQ-01-16-570-SK-N

© Európske centrum pre prevenciu a kontrolu chorôb, 2016.

Všetky fotografie © ECDC okrem SCIENCE Photo Library (str. 8); Tnarik Innael (str. 11*); Provincie Britská Kolumbia (str. 13*); iStock: (str. 14 dole); Ray Butler a Janice Carr, CDC (str. 15 vľavo hore); Medzinárodná federácia spoločností Červeného kríža a Červeného polmesiaca (str. 15 vpravo hore); Kathryn Deiss (str. 16 vľavo hore*), zamestnávateľia NHS (str. 16 uprostred vpravo*), Frankie Leon (str. 16 uprostred hore*); Alex Proimos (str. 16 dole*); iStock (str. 17)

*CC BY-NC-SA 2.0

Reprodukcia je povolená pod podmienkou uvedenia zdroja.

Fotografie použité v tejto publikácii, ktoré sú chránené autorským právom, nemôžu byť použité na iné účely než v tejto publikácii bez výslovného súhlasu majiteľa autorských práv.

Úspechy, výzvy a hlavné výsledky za rok 2015

Hlavné body z výročnej správy riaditeľky

Obsah

Predslov a úvod	4
Ochrana verejného zdravia v Európe	5
Prehľad roka: Programy týkajúce sa ochorení a programové aktivity	7
Antimikrobiálna rezistencia a infekcie spojené so zdravotnou starostlivosťou	8
Novovznikajúce choroby a choroby prenášané vektormi	9
Choroby prenášané potravou a vodou a legionárska choroba	10
HIV, sexuálne prenosné infekcie a vírusová hepatitída	11
Chrípka a ostatné respiračné vírusy	13
Tuberkulóza	14
Choroby preventabilné očkovaním	17
Komunikácia v oblasti zdravia	19
Odborná príprava	20
Surveillance ochorení, pripravenosť a reakcia	21
Centrum ECDC v skratke: čísla a grafy	22

Predslov predsedu správnej rady

Hoci ma len nedávno zvolili za predsedu správnej rady ECDC, na vývoji centra sa podieľam už dlhé roky. Pri príležitosti osláv desiateho výročia centra nebolo preto pre mňa ťažké oceniť úplný rozsah toho, čo centrum v ostatných desiatich rokoch dokázalo. Ale rok 2015 bol viac ako len rokom ohliadnutí sa za minulosťou. Bol to rok plný tvrdej práce a stabilného pokroku:

- V spolupráci s organizáciou WHO a medzinárodnými partnermi centrum prispelo niekoľkými terénnymi misiami vedenými ECDC v Guinei k ukončeniu bezprecedentnej pandémie eboly v Afrike.
- Rozhodnutie 1082/2013/EÚ* o závažných cezhraničných ohrozeniach zdravia sa uviedlo do praxe.
- Centrum ECDC predložilo 42 rýchlych posúdení rizík na podporu členských štátov a Komisie.
- Centrum ECDC vyvinulo nové nástroje, ktoré poskytujú zdravotníkom, osobám zodpovedným za prijímanie rozhodnutí a tvorcom politiky v Európe priamy prístup k údajom.

Rád by som využil túto príležitosť a úprimne sa poďakoval aj Françoise Weberovej, ktorá bola efektívnou, oceňovanou a rešpektovanou predsedkyňou správnej rady, ako aj Marcovi Sprengerovi, ktorý viedol centrum od roku 2010 do roku 2015. Ten počas svojho funkčného obdobia upevnil organizačnú štruktúru centra ECDC, vypracoval jeho dlhodobú stratégiu a reprezentoval centrum na mnohých medzinárodných podujatiach.

Rád by som sa poďakoval aj Andrei Ammonovej, ktorá v máji 2015 prevzala funkciu úradujúcej riaditeľky. Výsledky prezentované v tejto správe dokladajú jej úspešné rozhodnutie naplniť poslanie centra ECDC, ktorým je ochrana verejného zdravia v Európe.

*Daniel Reynders, predseda správnej rady ECDC
15. februára 2016*

* Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 1082/2013 z 22. októbra 2013 o závažných cezhraničných ohrozeniach zdravia

Úvod riaditeľky

Podujatie pri príležitosti 10. výročia vzniku centra, ktoré sa uskutočnilo 22. septembra 2015, bolo historickým míľnikom, ako aj príležitosťou zaspomínať si, oslavovať a pozrieť sa na výzvy, ktoré nás čakajú v budúcnosti. Nebola to teda náhoda, že hneď po oslave výročia sa centrum ECDC stretlo so svojimi zúčastnenými stranami na spoločnej strategickej schôdzke.

V priebehu minulého roka som sa viackrát stretla s pani Kateřinou Konečnou, kontaktnou poslankyňou Európskeho parlamentu pre ECDC, ktorá tiež pôsobí vo Výbore pre životné prostredie, verejné zdravie a bezpečnosť potravín.

Poslankyňu EP som informovala o našej práci zameranej na konkrétne choroby, pripravovaných projektoch a našom úsilí nájsť nové priestory. Rok 2015 bol tiež označený prípravou prvého *Jednotného programového dokumentu na roky 2017 – 2019*, čo Európska komisia najnovšie vyžaduje od všetkých agentúr EÚ.

Európske agentúry sa spojili, aby spoločne pracovali na prístupe „jedno zdravie“. Centrum tiež pokračovalo v boji proti antimikrobiálnej rezistencii, čo je problém, ktorý potrebuje získať viac celosvetovej pozornosti.

V roku 2015 centrum ECDC pozorne sledovalo migračné toky do Európy, aby mohlo rýchlo identifikovať potenciálne riziká vypuknutia prenosných ochorení medzi utečencami v EÚ/EHP.

Centrum ECDC zmobilizovalo spolu 89 odborníkov, ktorí pomáhali zvládnuť vypuknutie eboly v západnej Afrike. Centrum vysoko ocenilo rozhodnutie zo strany členských štátov, ktoré môže otvoriť novú éru spolupráce opierajúcu sa o právny rámec rozhodnutia 1082/2013/EÚ*.

Od prvého štvrtroku 2015 centrum ECDC sledovalo šírenie ochorenia vyvolaného vírusom Zika a priebežne aktualizuje hodnotenie rizík pre Európu. V decembri centrum zverejnilo rýchle posúdenie rizík vírusu Zika a jeho možnej súvislosti s mikrocefáliou a Guillain-Barrého syndrómom.

Už takmer desať mesiacov uplynulo odvtedy, čo som v centre nastúpila do funkcie úradujúcej riaditeľky. Rada by som sa poďakovala Marcovi Sprengerovi za jeho obetavú prácu pre centrum ECDC počas uplynulých piatich rokov. Svoju vďačnosť by som chcela vyjadriť aj správnej rade centra ECDC, že mi venovali svoju dôveru a za podporu centra. Ako úradujúca riaditeľka som sa sústredila na zabezpečenie bezproblémového fungovania centra a budem v tom naďalej pokračovať, kým funkciu prevezme nový riaditeľ.

*Andrea Ammon, úradujúca riaditeľka centra ECDC
20. marca 2016*

Ludia, ktorí sa starajú o verejné zdravie v Európe: Pracovníci centra ECDC sa zhromaždili pred hlavnou budovou na každoročné fotografovanie

Ochrana verejného zdravia v Európe

Európske centrum pre prevenciu a kontrolu chorôb (ECDC), ktoré bolo zriadené v roku 2005 a má sídlo v Štokholme vo Švédsku, je agentúrou Európskej únie zodpovednou za posilňovanie ochrany Európy pred infekčnými ochoreniami. Centrum ECDC identifikuje, posudzuje a oznamuje aktuálne a vznikajúce ohrozenia ľudského zdravia, ktoré predstavujú infekčné ochorenia, a podporuje členské štáty Európskej únie v ich úsilí dosiahnuť pripravenosť a reagovať na tieto ohrozenia. Centrum poskytuje vedecké poradenstvo členským štátom EÚ/EHP a je dôveryhodným zdrojom informácií v týchto oblastiach.

K 31. decembru 2015 malo centrum ECDC 260 stálych zamestnancov, ktorí pôsobili v oblasti surveillance ochorení, zisťovania ohnisk ochorení, vedeckého poradenstva, informačných technológií, komunikácie a administratívy. V roku 2015 centrum malo k dispozícii rozpočet vo výške 58,4 mil. EUR.

Jednou z hlavných silných stránok centra ECDC je jeho schopnosť rýchlo reagovať na meniacu sa epidemiológiu infekčných ochorení. Centrum prevádzkuje a udržiava tri systémy a každý z nich je nevyhnutný pre jednu konkrétnu

oblasť kontroly ochorení: EWRS (varovania pri zistení hrozieb), EPIS (epidemické spravodajstvo) a TESSy (surveillance ochorení).

Systém včasného varovania a včasnej reakcie na hrozby pre verejné zdravie (EWRS) umožňuje členským štátom a Európskej komisii poslať upozornenia v prípade zdravotných udalostí, ktoré si vyžadujú koordinovanú reakciu na úrovni EÚ. Systém bol úspešne použitý pri viacerých vypuknutiach ochorení, napríklad epidémie SARS, pandemickej chrípky A(H1N1) a najnovšie v prípade eboly.

Epidemiologický informačný systém (EPIS) je zabezpečená webová komunikačná platforma, ktorá umožňuje centru ECDC výmenu epidemiologických informácií so svojimi medzinárodnými partnermi s cieľom odhaliť varovné signály, ktoré predchádzajú vypuknutiu ochorení.

Európsky systém surveillance (TESSy) je veľmi pružný systém databáz na zhromažďovanie údajov o chorobách. Všetkých 31 krajín EÚ/EHP, je oprávnených hlásiť do systému údaje o infekčných ochoreniach.

Osobné ochranné prostriedky: Štipendisti EPIET získali prehľad o tom, aké to je byť zdravotníckym pracovníkom v zóne ohniska eboly

Výučba a odborná príprava

Centrum ECDC má jasný mandát na zabezpečovanie odbornej prípravy. Každý rok centrum realizuje obdivuhodný počet vzdelávacích činností. Jeho program odbornej prípravy EPIET (Európsky program odbornej prípravy v oblasti intervenčnej epidemiológie) je jediný celoeurópsky program pre terénnu epidemiológiu. Program je založený na predpoklade, že udržiavanie a zlepšovanie verejného zdravia v Európe si vyžaduje spoločný súbor epidemiologických noriem. Štipendisti programu EPIET, ktorí v rámci svojho vzdelávania venujú významné množstvo času práci vo verejných zdravotníckych zariadeniach mimo svojej domovskej krajiny, sú v ideálnej pozícii, aby priniesli túto jedinečnú perspektívu späť do ich národných inštitútov.

Európsky program verejného zdravia v oblasti mikrobiológie (EUPHEM) dopĺňa EPIET a ponúka praktické školenia týkajúce sa testovacích techník v mikrobiologických laboratóriách v celej EÚ a Nórsku.

Budovanie kapacít

Centrum ECDC v spolupráci s odborníkmi zo všetkých krajín EÚ bežne vyvíja štandardizované metodiky, materiály pre odbornú prípravu a kurzy pre školiteľov, ktoré sa využívajú v členských štátoch. Štipendisti a absolventi programov odbornej prípravy ECDC nielen rozširujú svoje odborné znalosti, ale aj rozvíjajú

skutočný európsky pohľad na epidemiológiu, čo im pomáha, napríklad, pri vykonávaní cezhraničných vyšetrovaní ochorení alebo pri implementovaní nových európskych noriem, napríklad definícií prípadov v prípade povinne hlásených ochorení.

Pripravenosť

Centrum ECDC podporuje členské štáty pri vývoji plánov pripravenosti, ktorých cieľom je minimalizovať dôsledky núdzových situácií v oblasti verejného zdravia, ako je vypuknutie pandemickej chrípky alebo dovoz vysoko nakažlivých prípadov vírusovej hemoragickej horúčky. Reakcie na núdzové situácie sa pravidelne testujú pomocou simulačných cvičení. K dispozícii sú ďalšie vzdelávacie moduly, ktoré členským štátom umožnia vykonávať vlastné simulačné cvičenia.

Vedecké poradenstvo

Centrum ECDC pravidelne zvoláva skupiny odborníkov, aby vypracovali vedecké poradenstvo týkajúce sa infekčných chorôb pre EÚ. V závislosti od úrovne dôkazov a metodiky sa tieto rady bežne poskytujú formou *usmernení*, *systematického preskúmania* alebo *znaleckého posudku*. Tieto kategórie boli zavedené v marci 2015 a všetky publikácie v kategórii vedeckého poradenstva sú príslušne označené.

2015

Prehľad roka:

Programy týkajúce sa
ochorení a
programové aktivity

Plesne rodu Streptomyces sú najväčším rodom produkujúcim antibiotiká, vytvárajú antibakteriálne látky, fungicídy a imunosupresíva

Antimikrobiálna rezistencia a nozokomiálne nákazy

Aj napriek nedávnym úspechom je v mnohých členských štátoch povedomie o obozretnom používaní antibiotík nízke, najmä v súvislosti s opatreniami v oblasti prevencie a kontroly infekcií. Až donedávna členské štáty nezdialali osvedčené postupy na prevenciu a kontrolu antimikrobiálnej rezistencie a nozokomiálnych nákaz. Centrum ECDC a jeho partneri pracujú na tom, aby sa táto situácia zmenila.

Spoločne s Európskou agentúrou pre lieky a Európskym úradom pre bezpečnosť potravín centrum ECDC zverejnilo prvú spoločnú správu o integrovanej analýze spotreby antimikrobiálnych látok a výskytu antimikrobiálnej rezistencie baktérií u ľudí a zvierat určených na produkciu potravín. Rámec správy vychádza z prístupu „jedno zdravie“ k antimikrobiálnej rezistencii a uznáva, že ľudské zdravie je zložitým spôsobom spojené so zdravím zvierat a životným prostredím.

Centrum ECDC zverejnilo svoje druhé hodnotenie týkajúce sa šírenia kmeňov enterobaktérií produkujúcich karbapenemázy v Európe. Dokladá to, že 34 % zo všetkých krajín EÚ/EHP hlásilo buď medziregionálne šírenie, alebo endemickú

situáciu. O dva roky skôr, v roku 2013, to predstavovalo len 15 % (šesť krajín).

V novembri centrum ECDC zverejnilo svoje každoročne aktualizované údaje EÚ o antimikrobiálnej rezistencii a spotrebe. Aktualizácia zahŕňala všetky dostupné údaje zo špecializovaných databáz EARS-net* a ESAC-Net**.

V partnerstve s prvým Svetovým týždňom zvyšovania povedomia o antibiotikách organizácie WHO sa viac ako 40 krajín z celej Európy 18. novembra zapojilo do Európskeho dňa zvyšovania povedomia o antibiotikách. V rámci tohoto dňa sa uskutočnil celý rad národných podujatí a kampaní venovaných obozretnému používaniu antibiotík vrátane európskeho Twitter chatu 18. novembra, ktorý s hashtagom #AntibioticResistance spájal Európu, Spojené štáty, Kanadu, Austráliu a Nový Zéland.

* Európska sieť pre surveillance antimikrobiálnej rezistencie (EARS-Net)

** Európska sieť pre surveillance spotreby antimikrobiálnych látok (ESAC-Net).

Tieto pasce na komáre poháňané propánom produkujú oblak CO₂, teplo a vlhkosť, aby prilákali a chytili komáre

Novovznikajúce choroby a vektorové nákazy

Vypuknutie eboly v západnej Afrike, kde došlo k nakazeniu viac ako 28 000 ľudí a viac ako 11 000 úmrtí, bolo hlavnou náplňou práce Programu pre novovznikajúce choroby a vektorové nákazy (EVD).

V roku 2015 však bolo tiež zaznamenaných niekoľko ďalších významných vypuknutí ochorení a epidémií spôsobených EVD: vírus Zika, recidivujúca horúčka prenášaná všami, vírus borna, chikungunya, Q horúčka a schistosomiáza.

Súbežne so svojou prácou na vypuknutých ochoreniach vydal program EVD aktualizované mapy o výskyte vektorových nákaz, ako sú komáre, kliešte a pakočomáre, a pokračoval vo zverejňovaní údajov o prípadoch západonílskej horúčky v Európe v reálnom čase.

Epidémia eboly, ktorá sa objavila v západnej Afrike v marci 2014, bola prvou mimoriadnou udalosťou, ktorú riešilo centrum ECDC spolu so svojimi partnermi v súlade s rozhodnutím 1082/2013*. V novembri 2014, keď Guinea ešte stále zápasila so značným počtom lokálnych vypuknutí eboly, Americké centrum pre kontrolu chorôb a Svetová zdravotnícka organizácia požiadali centrum o podporu činností kontroly pre surveillance v Guineji prostredníctvom rozmiestnenia francúzsky hovoriacich

odborníkov. O štyri týždne neskôr už centrum ECDC vyslalo do Guineji prvých expertov. Nasadenia všetkých expertov centra ECDC boli koordinované prostredníctvom Svetovej siete WHO pre vypuknutia a reakcie (Global Outbreak and Response Network) a v spolupráci s Európskou komisiou. Keď sa v októbri 2015 misia oficiálne skončila, centrum zmobilizovalo 89 odborníkov na vyslanie do západnej Afriky.

Na mieste v Guineji: Epidemiológ centra ECDC Tarik Derrough (stojaci) na mieste v Guéckédou, Guinea

* Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 1082/2013 z 22. októbra 2013 o závažných cezhraničných ohrozeniach zdravia

Prijatie očkovacích a ďalších opatrení v oblasti riadenia produkcie hydiny viedlo k zníženiu počtu infekcií Salmonella enterica sérovar enteritidis v Spojenom kráľovstve. Napriek tomuto zníženiu sa v Spojenom kráľovstve došlo k niekoľkým vypuknutiam S. enteritidis, fágotypu 14b (PT14b), čo súviselo so slepačímí vajcami pochádzajúcimi z oblastí mimo územia Spojeného kráľovstva.

Choroby prenášané potravou a vodou a legionárska choroba

Nové technológie, ako sú automatizovaná molekulárna typizácia a sekvenovanie celého genómu patogénov, majú slubný potenciál zabezpečiť presnú a nákladovo efektívnu surveillance ochorení. Centrum ECDC podporuje tento vývoj a poskytuje pomoc všetkým členským štátom, ktoré chcú implementovať sekvenovanie celého genómu, a to aj na rutinnú surveillance, aj na vyšetrovanie pri prepuknutí chorôb prenášaných potravinami a vodou.

Automatizované sekvenovanie celého genómu sa nakoniec stane štandardnou metódou na identifikáciu patogénov prenášaných potravinami a vodou na účely verejného zdravia. Organizácie, ktoré prijímajú túto novú technológiu, môžu očakávať značné úspory času a peňazí.

Centrum ECDC, úrad EFSA a európske referenčné laboratóriá vyvinuli technickú a prevádzkovú infraštruktúru pre databázu molekulárnej typizácie v rámci iniciatívy „jedno zdravie“. Databáza spravovaná centrom ECDC, ktorá pokrýva tri hlavné patogény (*Listeria*, *Salmonella* a VTEC) a izoláty z potravín a krmív, ľudí aj zo zvierat. Surveillance na úrovni EÚ čoraz častejšie využíva molekulárne dáta, pretože tie poskytujú efektívny spôsob, ako detekovať signály, ktoré by inak mohli zostať skryté.

V októbri 2015 zverejnila skupina expertov FWD-NEXT znalecký posudok k zavedeniu novej generácie metód typizácie chorôb prenášaných potravinami a vodou v EÚ. Tento dokument pokrýva celý proces typizácie, od poskytnutia vzorky a sekvenovania až po analýzu dát a zdieľanie dát.

V roku 2015 centrum ECDC pokračovalo vo svojom systéme externého hodnotenia kvality s cieľom zvýšiť normy mikrobiológie v oblasti verejného zdravia a zaistiť dostatočnú kapacitu na mikrobiologické testovanie vo všetkých členských štátoch.

Hepatitis typu B: „Tento vírus číha tam, kde to najmenej čakáte.“ Plagát s tematikou verejného zdravia na vlakovej stanici, Düsseldorf, Nemecko

HIV, sexuálne prenosné infekcie a vírusová hepatitída

Mnoho členských štátov má zavedenú len čiastočnú prevenciu a zdravotnú starostlivosť pre HIV, sexuálne prenosné infekcie a vírusové hepatitídy, čo ohrozuje viditeľnosť, finančnú udržateľnosť a nakoniec aj efektívnu prevenciu a kontrolu. Centrum ECDC podporovalo členské štáty v ich úsilí o prekonanie tejto fragmentácie tým, že poukáže na osvedčené postupy založené na dôkazoch.

Centrum ECDC naďalej sledovalo Dublinské vyhlásenie, týkajúce sa boja proti HIV/AIDS v Európe a Strednej Ázii a zverejnilo obsahlu správu o sledovaní, doplnenú o šesť krátkych informačných správ a šesť technických tematických správ.

Centrum ECDC počas Európskeho týždňa na testovanie vírusu HIV – hepatitídy v novembri spustilo *Test Finder*, online vyhľadávací nástroj, ktorý vyhľadá informácie o najbližšom mieste testovania na HIV jednoduchým zadaním PSČ alebo názvu mesta. Centrum ECDC tiež vyvinulo modelovací nástroj pre HIV na pomoc členským štátom pri odhade výskytu HIV a prevalencie v ich populácii. Nástroj využíva údaje zo surveillance na odhad počtu osôb žijúcich s vírusom HIV,

ročného prírastku nových infekcií, priemerný čas medzi nakazením a diagnózou a počtu osôb, ktorí potrebujú liečbu.

V priebehu celého roka centrum ECDC aj naďalej koordinovalo surveillance na úrovni EÚ v oblasti výsktu infekcie HIV. Výročná správa o *Surveillance HIV/AIDS v Európe*, ktorá bola vypracovaná spoločne Regionálnym úradom WHO pre Európu, bola uverejnená 1. decembra pri príležitosti Svetového dňa boja proti AIDS.

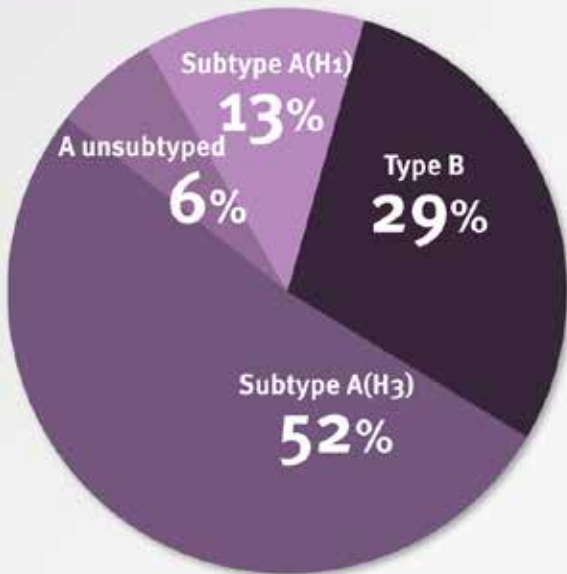
V júli centrum ECDC zverejnilo správu o surveillance vykazujúcu najnovšie trendy v gonokokovej antimikrobiálnej rezistencii.

Bola dokončená a uverejnená práca na hodnotení vplyvu usmernení centra ECDC k chlamýdiám: *Qualitative evaluation of the impact of the 2009 ECDC guidance document 'Chlamydia control in Europe'* (Kvalitatívne hodnotenie vplyvu usmerňujúceho dokumentu centra ECDC k chlamýdiám „Kontrola chlamýdií v Európe“).

V roku 2015 boli vypracované usmernenia k predpôrodnej kontrole rôznych sexuálne prenosných infekcií, hepatitídy a HIV a na jar v roku 2016 boli vydané.

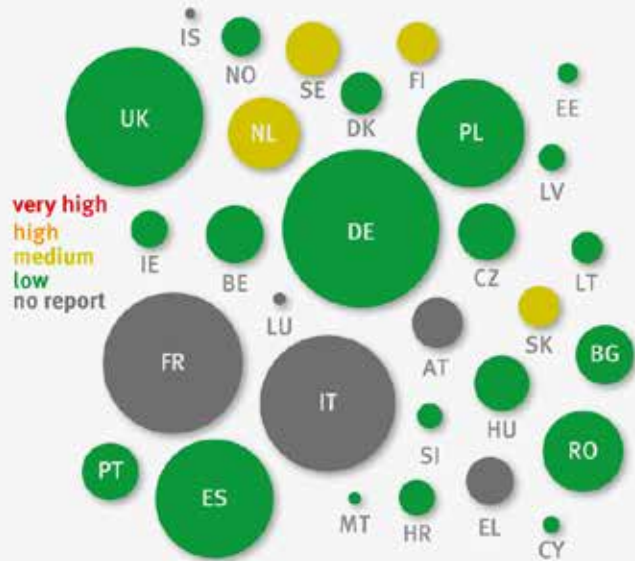
Influenza viruses circulating in 2014–2015

Only sentinel specimens are included

Influenza intensity in week 16

based on sentinel reports of influenza-like illness and/or acute respiratory infections

Bubble size is indicative of country population

Influenza trend

based on the percentage of sentinel specimens found positive, by week

Testovanie vzoriek na kmene vtáčej chrípky

Chrípka a ostatné respiračné vírusy

Sezónna chrípka každý rok spôsobuje významnú chorobnosť a úmrtnosť. Záťaž v dôsledku sezónnej chrípky sa zhoršuje zoonotickou chrípkou a inými novovznikajúcimi respiračnými vírusmi, ktoré tiež ohrozujú verejné zdravie.

Na usmerňovanie európskych programov očkovania proti sezónnej chrípkke je potrebná silná virologická a epidemiologická surveillance. Rada Európskej únie v roku 2009 prijala odporúčanie, ktoré stanovuje cieľ očkovať 75 % seniorov a ďalších rizikových skupín.

Centrum ECDC podporuje členské štáty EÚ v ich úsilí poskytovať silnú (pandemickú) pripravenosť, napríklad prostredníctvom posilnenia surveillance chrípky alebo podpornými opatreniami v súlade s rozhodnutím 1082/2013/EÚ o závažných cezhraničných ohrozeniach zdravia.

Centrum ECDC s Regionálnym úradom WHO pre Európu pokračovali v spoločnom programe týkajúcom sa surveillance chrípky. Odborníci centra ECDC, ktorí sa zameriavajú na chrípku, v spolupráci s organizáciou WHO prispeli do týždne vydávaného bulletinu o sezónnej chrípkke pre Európu *Flu News Europe*.

Zoonotické chrípkové vírusy a ďalšie novovznikajúce respiračné vírusy sa sledovali v reálnom čase prostredníctvom funkcie epidemického spravodajstva centra ECDC. Centrum ECDC pravidelne vyhodnocuje riziko, ktoré predstavujú tieto vírusy, najmä keď sú hlásené nezvyčajne alebo neočakávané prípady u ľudí, a publikovalo výsledky: v roku 2015 centrum ECDC vydalo 42 rýchlych posúdení rizík, z ktorých 14 (33 %) bolo spojených s chrípkou a ďalšími respiračnými vírusmi.

Centrum ECDC podporilo niekoľko štúdií o účinnosti očkovacích látok proti sezónnej chrípkke v Európe. Dôkazy o nízkej účinnosti očkovacích látok používaných počas sezóny 2014 – 2015 boli pre orgány v oblasti verejného zdravia v členských štátoch dôležitým signálom, ktorý im umožnil zvážiť ďalšie možnosti, napríklad antivirotiká, pre vysoko rizikové skupiny obyvateľov.

Vľavo: Sledovanie aktuálneho počtu prípadov chrípky: Počas chrípkovej sezóny centrum ECDC zverejšovalo každý týždeň grafy, ktoré vizuálne zhrnuli všetky údaje o chrípkke.

Liekovka tuberkulínu. Dávka dvoch tuberkulínových jednotiek v 0,1 ml roztoku sa podáva pod hornú vrstvu kože a po 48 až 72 hodinách sa vyhodnotia výsledky. Táto intradermálna injekcia sa nazýva technika Mantoux.

Tuberkulóza

Pri príležitosti Svetového dňa boja proti tuberkulóze (TBC) uverejnilo centrum ECDC a Regionálny úrad WHO pre Európu aktualizované vydanie svojej súhrnnej správy o TBC: *Tuberculosis surveillance and monitoring in Europe 2015* (Surveillance tuberkulózy a jej sledovanie v Európe roku 2015).

V rámci Svetového dňa boja proti TBC v roku 2015 sa centrum ECDC zameralo na tri kľúčové posolstvá:

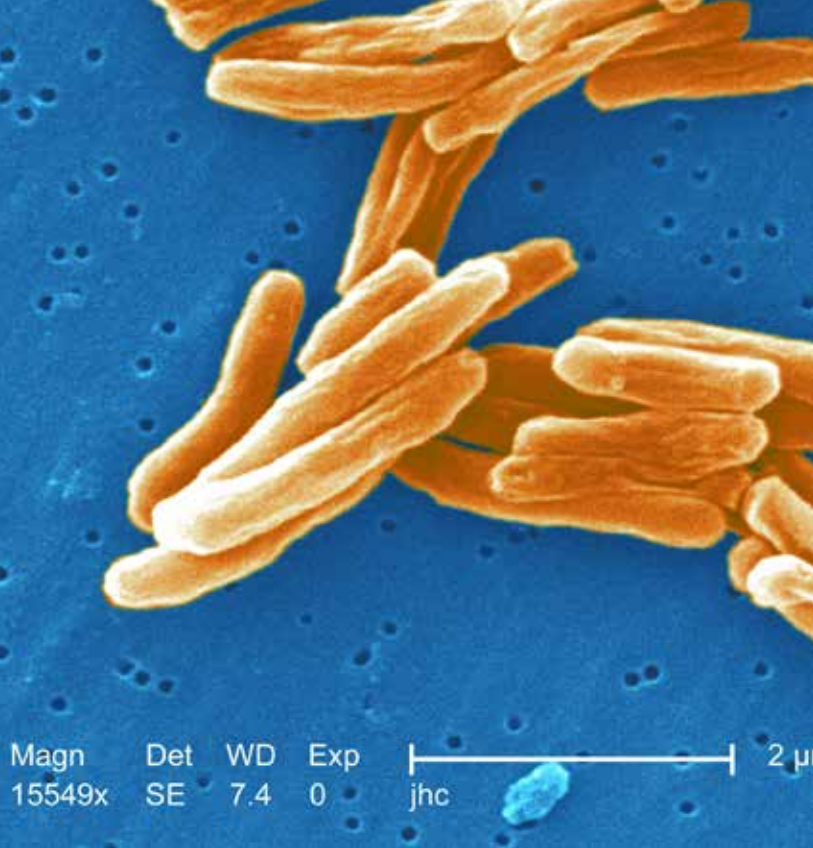
- Pri súčasnom tempe ročného poklesu o 6 % bude tuberkulóza v EÚ/EHP odstránená až v budúcom storočí. Aby sa dosiahlo jej odstránenie, napríklad, do roku 2050, musela by Európa znižovať počet prípadov najmenej dvakrát rýchlejšie.
- Európa potrebuje zásahy prispôbené okolnostiam. Vo väčšine krajín s nízkym výskytom sú miery TBC stabilné alebo sa znižujú len veľmi pomaly a väčšina pacientov sú cudzinci. Krajiny s vysokým výskytom TBC čelia vyššej miere opätovnej infekcie a opätovného ochorenia a hlásia oveľa viac prípadov TBC rezistentných proti viacerým liekom.

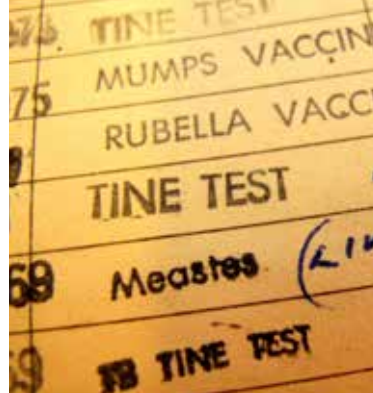
- Cieľ eliminovať TBC je možné dosiahnuť len v prípade, že sa existujúce nástroje a intervencie budú využívať efektívnejšie a doplnia sa o nové a účinnejšie metódy.

V marci centrum ECDC podporilo prvú ministerskú konferenciu Východného partnerstva k problematike TBC a rezistencie proti viacerým liekom, ktorú zorganizovalo lotyšské predsedníctvo EÚ.

V krátkych informačných správach pre tvorcov politiky centrum ECDC načrtlo možnosti aktívneho odstránenia TBC. Vypracovalo sa niekoľko vedeckých správ s usmerneniami o TBC a začali sa práce na podporu piatich krajín s vysokou prioritou podľa organizácie WHO.

*Hore vľavo: Grampozitívne baktérie Mycobacterium tuberculosis .
Hore uprostred: Lieky na tuberkulózu, nemocnica pre deti na liečbu tuberkulózy, Rumunsko
Hore vpravo: Nádoby na vyšetřovanie hlienu: Medzinárodná federácia spoločností Červeného kríža a Červeného polmesiaca
Vpravo uprostred: Výdaj liekov na tuberkulózu, nemocnica pre deti na liečbu tuberkulózy, Rumunsko
Dole: Rádiografická pracovná stanica*

Hore vľavo: „Môže to trochu zabolieť.“
Hore uprostred: Očkovací preukaz
Hore vpravo: Očkovanie proti chřipke v centre ECDC
Vpravo uprostred: Vedenie očkovacej kampane
zamestnancami organizácie NHS, UK
Dole: Dieťa v ordinácii lekára

Choroby preventabilné očkovaním

Realizácia efektívnych národných programov očkovania po celej Európe bola v uplynulých desaťročiach jedným z hlavných úspechov v oblasti verejného zdravia. Infekčné ochorenia, na ktoré kedysi každý rok umierali tisíce detí, sú v súčasnosti veľmi ojedinelé.

Význam očkovacích programov je nesporný a centrum ECDC je stále častejšie vyzývané, aby plnilo aktívnu úlohu ako sprostredkovateľ znalostí a poskytovateľ technických usmernení. Príkladmi týchto výziev sú: hrozba návratu detskej obrny (eliminovaná v Európe v roku 2002) na kontinent; značná neočkovaná alebo nedostatočne očkovaná populácia v celej EÚ (zoskupená alebo roztrúsená); pokračujúce vypuknutia ochorení, ako sú osýpky a rubeola a dôkazy, že slabnúca ochrana vakcín alebo meniace sa patogény môžu znížiť účinnosť niektorých programov očkovania, napríklad proti čiernemu kašľu.

Osem ochorení, ktorým sa dá predchádzať očkovaním, bolo pridaných do nového online *Atlasu surveillance infekčných ochorení*, ktorý sa rýchlo stal užitočným nástrojom pre pracovníkov v oblasti verejného zdravia, ktorí potrebujú rýchle a spoľahlivé historické údaje o ochoreniach. V dvoch správach bola pozornosť venovaná vážavosti vo vzťahu k očkovaniu, paneurópska konferencia skúmala vážavosť vo vzťahu k očkovaniu medzi pracovníkmi v zdravotníctve a na žiadosť Európskej komisie centrum ECDC sledovalo nedostatočný počet vakcín v Európe.

Nástroj *EU Vaccine Scheduler (Plánovač vakcín EÚ)* zostáva jednou z najobľúbenejších funkcií na internetovom portáli centra ECDC s približne 400 000 návštevami v roku 2015.

Na trh bol uvedený celý rad nových vakcín, často zameraných na dospelých, aby im pomohol predchádzať vážnym ochoreniam v strednom veku a bojovať proti oportúnnym infekciám v starobe. Centrum ECDC v roku 2015 začalo preskúmať oblasť imunizácie dospelých s cieľom vytvoriť očkovacie kalendáre, ktoré by mali rozsah od detstva cez dospelie a pokryli by celú dĺžku života. V tejto súvislosti je potrebné vypracovať viac štúdií zo zahrnutím viacerých krajín o účinnosti vakcíny, bezpečnosti vakcíny a pokrytím vakcín.

V roku 2015 ECDC zlepšilo systémy sentinelovej surveillance čierneho kašľa a invazívnych pneumokokových ochorení. Surveillance obidvoch ochorení sa vykonáva prostredníctvom sieť nemocníc, v ktorých spoločne pracujú laboratórni odborníci, epidemiológovia a klinickí lekári, aby prípady čo najskôr odhalili a diagnostikovali.

Očkovania sú pravdepodobne najpozoruhodnejším príkladom úspechu v oblasti verejného zdravia.

Salmonellosis

Just the tip of the iceberg

Salmonella infections are among the most common food-borne infections affecting humans in the EU. However, the reported case numbers are much lower than the actual number of circulating infections. ECDC has developed a tool that estimates the frequency of exposure to *Salmonella*, which is much closer to the true incidence of *Salmonella* in the population than the reported number.

The number of yearly reported cases (white) is represented by the tip of the iceberg, while the estimated frequency of exposure to *Salmonella* (orange) is shown as the rest of the iceberg.

① Ireland 350	⑤ Austria 1 800	⑨ France 6 300
② Romania 400	⑥ Finland 2 800	⑩ Italy 6 520
③ Greece 480	⑦ Spain 3 400	⑪ Netherlands 6 590
④ Denmark 1 680	⑧ Sweden 4 000	⑫ United Kingdom 10 400
		⑬ Poland 16 000

Numbers are rounded to the nearest ten thousand. For some countries, cases were reported by year, and for others it is an average of two or more years depending on the years of serum collections. Original article: Melbak K, Simonsen J, Jørgensen C, Kroghfelt K, Falkenhorst G, Ethelberg S, et al. Seroprevalence of human infections with non-typhoid *Salmonella* compared with data from public health surveillance and food animals in 13 European countries. *Clin Infect Dis.* (2014) 59 (11): 1599-1606.

Komunikácia v oblasti zdravia

Zásadným aspektom práce centra ECDC je oznamovanie rizík a krízová komunikácia, ktoré vychádzajú z nezávislého hodnotenia rizík v oblasti verejného zdravia. Schopnosť rýchlo poskytnúť vedecky a technicky spoľahlivé informácie o nebezpečenstvách ohrozujúcich verejné zdravie môže v mnohých prípadoch prispieť k zmierneniu krízovej situácie.

Centrum ECDC v roku 2015 zverejnilo spolu 170 správ vrátane 42 rýchlych posúdení rizík v a 83 správ o surveillance. Počet odberateľov mesačne posielaného e-mailu s informáciami o publikáciách sa zvýšil na 2 312. Týždenník centra ECDC *Weekly Influenza Surveillance Overview* s prehľadom o chrípkových ochoreniach bol zlúčený s webovým spravodajcom *Flu News Europe*, ktorý je vydávaný spoločne so Svetovou zdravotníckou organizáciou.

V strategickom viacročnom programe centra ECDC na roky 2014 – 2020 sa zdôrazňuje, že je potrebné sprístupniť údaje centra v interaktívnych online formátoch s pridanou hodnotou. To je jeden z dôvodov, prečo centrum ECDC čoraz viac zverejňuje na svojom internetovom portáli údaje, grafy, mapy a infografiky, ktoré nie sú chránené autorským právom a ktoré si je možné prevziať. Tento prístup uľahčuje partnerom a zainteresovaným stranám používanie obsahu centra ECDC vo svojich vlastných komunikačných produktoch.

Časť *Data and Tools (Údaje a nástroje)* na internetovom portáli centra ECDC sa rozšírila a teraz slúži ako vstupná brána k mnohým interaktívnym údajom, mapám a infografikám. Nové nástroje, ako je interaktívny *Atlas surveillance infekčných ochorení* ECDC, sú prístupné aj prostredníctvom internetových stránok centra ECDC.

Napriek klesajúcemu záujmu o ebolu zostal počet návštev webového portálu centra ECDC stabilný. V roku 2015 bolo

celkovo zaznamenaných na webovej stránke 1 160 000 relácií v porovnaní s 1 200 000 v roku 2014. Celkový počet sledovateľov centra ECDC na Twitteri, vzrástol z 9 000 na 12 600. Celkový počet sledovateľov účtu centra ECDC na Twitteri o vypuknutí ochorenia vzrástol zo 700 v roku 2014 na približne 1 100 v roku 2015. Tento trend možno pozorovať na všetkých účtoch centra ECDC na Twitteri.

Centrum ECDC počas celého roka poskytovalo prostredníctvom tlačovej kancelárie odborné informácie novinárom venujúcim sa problematike zdravia. V úzkej spolupráci s Európskou komisiou a Výborom pre zdravotnú bezpečnosť centrum ECDC prispelo k celoeurópskej komunikačnej reakcii na ebolu, napríklad príspevkom ku konferencii *Ebola Lessons Learned (Ebola: získané poznatky)*, ktorú Európska komisia usporiadala v októbri 2015.

V novembri sa viac ako 40 krajín z celej Európy zúčastnilo na aktivitách súvisiacich s Európskym dňom zvyšovania povedomia o antibiotikách 2015, ktorý sa niesol v znamení kampaní o obozretnom používaní antibiotík. Centrum ECDC tiež spolupracovalo s organizáciou WHO na príprave Prvého svetového týždňa zvyšovania povedomia o antibiotikách a 18. novembra usporiadalo globálny chat na Twitteri.

Centrum ECDC pokračovalo vo vývoji komunikačných nástrojov v oblasti zdravia a podporovalo krajiny v ich úsilí v oblasti oznamovania rizík. Jedným z príkladov sú materiály ku kampani a sady nástrojov s informáciami o chorobách preventabilných očkovaním, ktoré komunikačný tím centra ECDC vypracoval v roku 2015.

Vľavo: Infografika centra ECDC o salmonelóze. Centrum ECDC zdieľa infografiky, ktoré nie sú chránené autorskými právami, prostredníctvom svojich účtov na sociálnych sieťach a svojich internetových stránok.

Absolvent centra ECDC EUPHEM Zoltán Kis a kolegyňa Anne Brüggemann (Marburg University, Institute of Virology) pri práci v terénnom laboratóriu prevádzkovanom Európskym konzorciom pre mobilné laboratóriá; Guekedou, Guinea

Odborná príprava

Obe časti programu štipendií centra ECDC, t.j. EPIET a EUPHEM, ďalej prosperovali. V roku 2015 bola prijatá nová skupina 38 štipendistov. Na konci roka bolo zapísaných spolu 77 štipendistov vrátane prvého účastníka programu z Chorvátska. V rámci programu prebehlo 20 návštev na miestach odbornej prípravy a zorganizovalo sa deväť vzdelávacích modulov a kurzov.

V roku 2015 pokračovali výmeny odborníkov na vyšších pozíciách, pričom v roku 2016 sa zapísalo ďalších 12 odborníkov. Spolu sa na kurzoch o multirezistentných organizmoch, rýchlom posudzovaní rizík pri zložitých núdzových situáciách, o epidemiológii a surveillance a analýze časových radov zúčastnilo 105 odborníkov na stredných a vyšších pozíciách z členských štátov EÚ. Letná škola centra ECDC hostila 30 účastníkov z 20 členských štátov EÚ/EHP, 15 z krajín MediPIET a 18 interných odborníkov.

MediPIET, regionálny školiaci program pre oblasť Stredomoria ponúkajúci vzdelávanie v odbore terénnej epidemiológie, ktorý vyvinulo centrum ECDC v rokoch 2012/2013, je teraz koordinovaný španielskym konzorciom, ale zostáva pod odborným vedením centra ECDC. Centrum ECDC tiež predsedá

vedeckému poradnému výboru programu MediPIET. Finančné prostriedky poskytuje Európska komisia.

V roku 2015 bola uvedená do prevádzky Virtuálna akadémia centra ECDC, platforma na online a kombinované štúdium. Bol pripravený prvý e-learningový kurz o písaní vedeckých abstraktov a prvý ponúkaný kurz úspešne otestovalo 30 účastníkov.

Centrum ECDC zverejnilo pracovný dokument o kľúčových kompetenciách odborníkov v oblasti imunizácie a o chorobách preventabilných očkovaním, a sformulovalo stratégiu v oblasti odbornej prípravy v oblasti verejného zdravia, ktorú správna rada schválila v júni 2015.

Štipendisti a absolventi programov EPIET a EUPHEM aj naďalej zohrávajú dôležitú úlohu pri podpore medzinárodnej reakcie na vypuknutie eboly v západnej Afrike: Do tejto oblasti boli nasadení traja koordinátori programu EPIET a 25 štipendisti EPIET/EUPHEM.

Interaktívny Atlas surveillance infekčných ochorení centra ECDC najnovšie poskytuje údaje o 25 prenosných chorobách

Surveillance ochorení, pripravenosť a reakcia

Atlas surveillance infekčných chorôb, ktorý je k dispozícii na webovom portáli centra ECDC, je v súčasnosti plne funkčný. Ku koncu roka 2015 bolo do atlasu zahrnutých 25 chorôb, ktoré podliehajú oznamovacej povinnosti. Atlas prezentuje údaje v oblasti surveillance na úrovni EÚ v interaktívnom online formáte.

Centrum ECDC uviedlo projekt Surveillance System Reengineering (Obnova systému surveillance) na zlepšenie užívateľského komfortu s nástrojmi surveillance centra ECDC. Ďalej sa zdokonalila porovnateľnosť údajov.

Boli dohodnuté nové definície prípadov horúčky dengue a chikungunya a vydali sa revidované definície v prípade syfilisu. Začala sa diskusia o definícii prípadov lymfkej boreliózy.

ECDC urobilo ďalší pokrok pri postupnom zavádzaní molekulárnej typizácie pre dohľad nad vybraným počtom ochorení.

Epidemické spravodajstvo a reakcia: Centrum ECDC zverejnilo spolu 42 rýchlych posúdení rizík. Okrem toho bolo vydaných online 20 aktualizácií o epidemiologickej situácii.

Centrum ECDC aktívne podporovalo implementáciu článku 4 rozhodnutia 1082/2013/EÚ o závažných cezhraničných ohrozeniach zdravia. Centrum ECDC zohralo zásadnú úlohu pri vývoji šablóny na zabezpečenie pripravenosti na vypuknutia ochorení v členských štátoch. Centrum ECDC tiež pracovalo na metodikách, ukazovateľoch a nástrojoch na hodnotenie pripravenosti v členských štátoch.

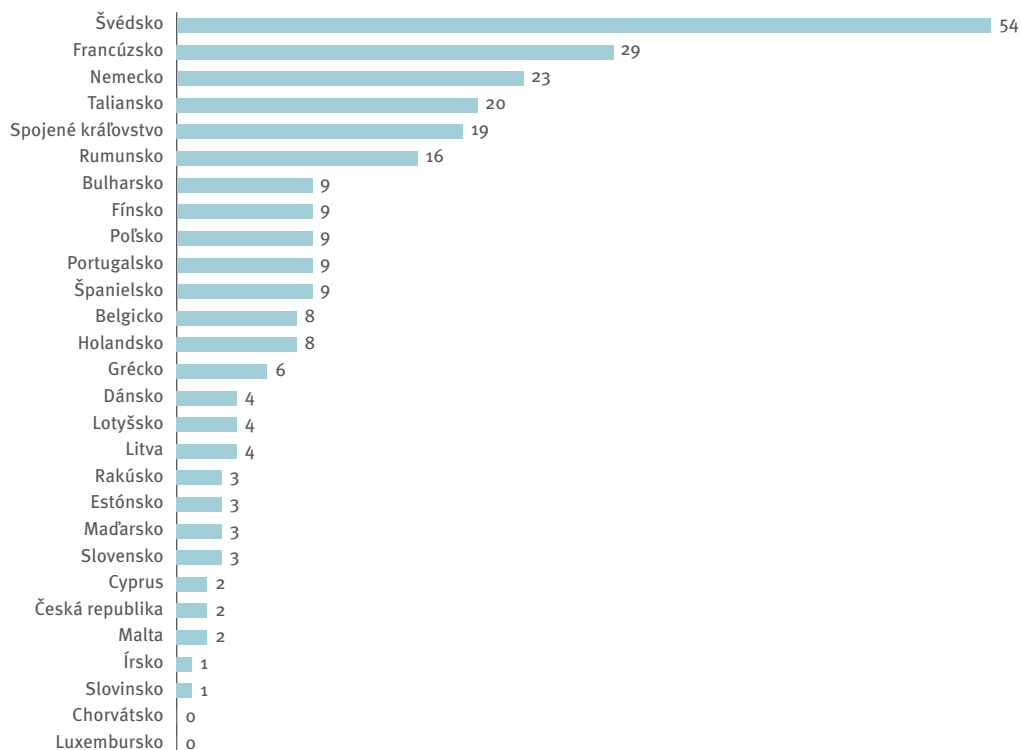
Centrum ECDC poskytlo technickú podporu Belgicku, Portugalsku a Rumunsku v snahe zlepšiť pripravenosť na núdzovú situáciu v prípade eboly. Tím centra ECDC sa zaoberal definíciami prípadov, izoláciou a liečbou vysoko infekčných pacientov a oznamovaním rizík. Na testovanie pripravenosti na núdzové situácie centrum ECDC vyvinulo výcvikové moduly obsahujúce simulačné cvičenia a aktualizovalo svoje príručky o simulačných cvičeniach.

Centrum ECDC zorganizovalo stretnutie národných kontaktných miest na pripravenosť a reakciu a vyvinulo niekoľko technických produktov: rad prípadových štúdií skúmajúcich koronavírusy blízkovýchodného respiračného syndrómu (MERS) a detskú obrnu, projekt o hodnotení stupňa rizík a štúdie o vplyve rastúceho prílevu migrantov na verejné zdravie.

Centrum ECDC v skratke: čísla a grafy

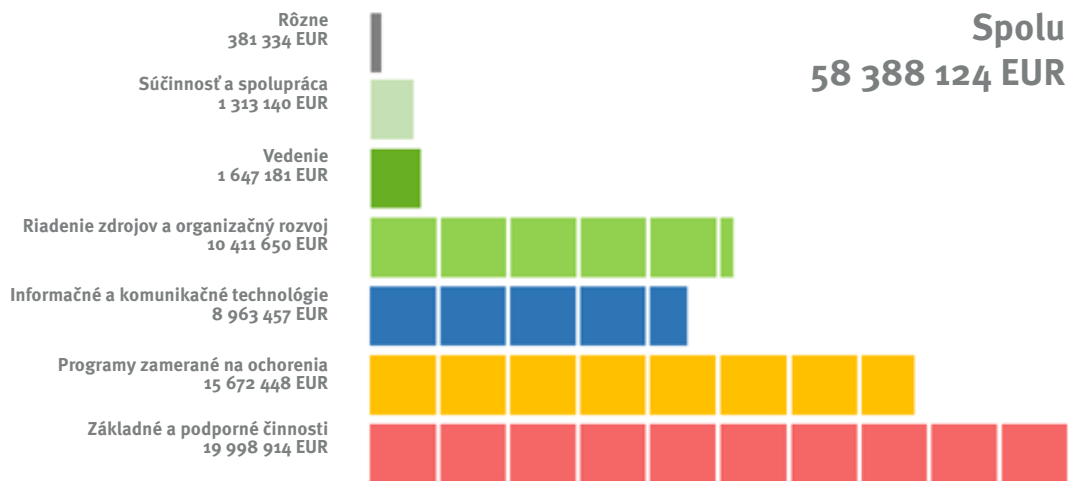
Na konci roka 2015 malo centrum ECDC 260 zamestnancov na plný pracovný čas. Medzi zamestnancami sú zastúpené všetky členské štáty EÚ s výnimkou Luxemburska a Chorvátska.

Počet zamestnancov:

Geografická výváženosť štatutárnych zamestnancov centra ECDC (zmluvných zamestnancov a dočasných zamestnancov), 31. december 2015

Rozpočet na rok 2015

Poznámka: Zahrnuté sú len hlavné rozpočtové kategórie

Úradujúca riaditeľka centra ECDC Andrea Ammon vystupuje s prejavom pred zamestnancami pri hlavnej budove centra počas osláv desiateho výročia

**Európske centrum pre prevenciu
a kontrolu chorôb (ECDC)**

Poštová adresa:
Granits väg 8, SE-171 65 Solna, Švédsko

Adresa pre návštevy:
Tomtebodavägen 11A, SE-171 65 Solna, Švédsko

Tel. +46 858601000
Fax +46 858601001
www.ecdc.europa.eu

Agentúra Európskej únie
www.europa.eu

Prihlásiť sa k odberu našich publikácií
www.ecdc.europa.eu/en/publications

Kontaktujte nás
publications@ecdc.europa.eu

 Sledujte nás na Twitteri
[@ECDC_EU](https://twitter.com/ECDC_EU)

 Označte našu stránku na Facebooku „Páči sa mi“
www.facebook.com/ECDC.EU

■ Publications Office

ISBN 978-92-9193-912-1